

Elke wetenschapper taalwetenschapper?

Niet-taalkundigen halen het nieuws met taalkundig onderzoek

Taalkundig onderzoek wordt opmerkelijk genoeg steeds vaker gedaan door economen, natuurkundigen en andere wetenschappers. Ze voeren dat uit met het enorme aantal tekstbestanden dat Google voor iedereen toegankelijk heeft gemaakt. De uitkomsten zijn vaak origineel en halen de media – maar taalkundigen fronsen er hun wenkbrauwen bij.

Berthold van Maris

Illustratie: Frank Daan

Er is in wetenschappelijke tijdschriften de laatste tijd geregeld aandacht voor taalkundige onderzoekjes met verrassende, leuke en soms ook gekke uitkomsten. Het bijzondere is dat deze onderzoekjes meestal niet door taalkundigen gedaan zijn, maar door psychologen, economen, natuurkundigen of computerwetenschappers.

Zo ontdekte de Amerikaanse psycholoog Daniel Casasanto dat woorden waar vooral letters in zitten die links op het toetsenbord te vinden zijn, gemiddeld genomen een negatievere betekenis hebben dan woorden met vooral letters die rechts op het toetsenbord zitten. Ook was er een econoom, Keith Chen, die een statistisch verband had ontdekt tussen de manier waarop talen de toekomstige tijd uitdrukken en de neiging om geld te sparen. Mensen die een taal spreken waarin in de tegenwoordige tijd over de toekomst kan worden gespro-

ken – zoals in het Nederlands het geval is ('Ik doe het morgen') – zouden gemiddeld genomen meer geld op hun spaarrekening hebben staan.

Al die conclusies kregen in kranten en op internet nogal wat publiciteit. Maar uit de taalwetenschap klonk veel kritiek: op de onderzoeksmethoden die gebruikt werden, én op het feit dat veel van dit type onderzoek niet lijkt te worden gehinderd door al te veel inzicht in wat taal nu eigenlijk is.

■ SEKSUELE REVOLUTIE

Dat er opeens zo veel niet-taalkundigen zijn die zich op taal storten, heeft vooral te maken met de astronomische hoeveelheden tekst die er nu beschikbaar komen via het internet, en die pijlsnel doorzocht en geanalyseerd kunnen worden. En dan met name het project Google Books, waarin inmiddels vijf miljoen boeken gedigitaliseerd zijn – ongeveer vier procent van alle boeken

die er sinds de uitvinding van de boekdrukkunst verschenen zijn. Een groot deel van dat materiaal kan direct op woordfrequentie doorzocht worden, via de zogeheten Ngram Viewer.

Iedere leek kan daar zelf een beetje mee experimenteren, op de website Books.google.com/ngrams. Je kunt bijvoorbeeld in al het Engelstalige materiaal uit de periode van 1800 tot 2000 zoeken naar hoe vaak het woord *war* voorkomt in de teksten. Je krijgt dan binnen een paar seconden een fraaie grafiek te zien die van 1800 tot 2000 loopt, met daarin twee duidelijke pieken: de Eerste en de Tweede Wereldoorlog.

Typ je *orgasm* in, dan zie je dat het gebruik van dat woord in die Engelstalige boeken vanaf 1900 voorzichtig begon te stijgen, en dat die stijging vanaf 1962 opeens heel snel ging en een hoogtepunt bereikte in 1976. Er is niet veel fantasie voor nodig om daar de seksuele revolutie in weerspiegeld te zien.